

PODUJATIA NA PODPORU A ROZVOJ ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI

Poslaním školských knižníc je popri poskytovaní knižnično-informačných služieb aj **organizácia vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí pre svojich používateľov**. Na podporu zvyšovania informačnej gramotnosti a čitateľskej kultúry žiakov môžu využívať rôzne **formy a metódy individuálnej alebo kolektívnej práce**.

Príklady aktivít:

- exkurzie do školskej knižnice alebo do iných typov knižníc, najčastejšie verejných knižníc,
- hodiny informačnej výchovy v spolupráci s učiteľmi vo vyučovaní jednotlivých predmetov v triedach alebo v rámci vyučovacej hodiny v priestoroch školskej knižnice, poprípade v priestoroch verejnej knižnice,
- pasovanie žiakov za čitateľov školskej knižnice,
- čitateľské maratóny,
- autorské besedy,
- odborné prednášky,
- tvorba vlastného leporela alebo knihy s cieľom rozvíjať fantáziu, predstavivosť a slovnú zásobu žiakov,
- dramatizácie príbehov,
- popoludnia s rozprávkou,
- literárne súťaže,
- recitačné preteky,
- hodiny hlasného čítania,
- hodiny tvorivého písania,
- rozhlasové literárne relácie,
- medailóniky pri príležitosti výročia významného spisovateľa,
- dní otvorených dverí,
- literárne karnevaly,
- literárne vychádzky,
- vianočné akadémie,
- výstavky kníh a iné.

Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia môžu organizovať školskí knihovníci buď v priestoroch školskej knižnice, prípadne v priestoroch školy (v učebni, aule, telocvični), alebo po dohode s knihovníkmi z verejných knižníc v ich študovniach alebo čítárňach. Podľa potreby si môžu zapožičiavať aj informačné zdroje z verejných knižníc pre svoje podujatie. Školskí knihovníci môžu spoločne s knihovníkmi z verejných knižníc spolupracovať pri príprave a realizácii spoločného vzdelávacieho a kultúrno-spoločenského podujatia alebo im zabezpečiť účasť na ich podujatí z radov žiakov škôl.

Akcie informačnej výchovy

Informačnú výchovu ako súčasť **vzdelávacej činnosti** školskej knižnice môže školská knižnica realizovať vo forme **vyučovacích hodín**, a to ako:

- **vyučovacia hodina, ktorá je čiastočne orientovaná na prácu s informáciami**

Vyučovacia hodina by mala prebiehať v triede. Žiaci by mali dostávať úlohy typu: nájdi v obsahu učebnice kapitolu..., vyhľadaj v náučnom slovníku termín..., nájdi v texte meno autora...

- **vyučovacia hodina, ktorá je úplne zameraná na prácu s informáciami**

Vyučovacia hodina by sa mala realizovať buď v triede, alebo v školskej knižnici. Ak by učivo bolo zamerané na upevnenie takých schopností, ako je schopnosť samostatne pracovať s náučnými slovníkmi, encyklopédiami, jazykovými slovníkmi, schopnosť robiť si prehľadné poznámky, schopnosť správne citovať použité informačné pramene, schopnosť pracovať s informačnými technológiami a podobne, vyučovacia hodina by sa mala realizovať v triede. Ak by cieľom vyučovacej hodiny bolo získanie vedomostí o školskej knižnici a využívaní jej knižnično-informačných služieb v súlade s preberaným učivom, vyučovacia hodina by sa mala realizovať v školskej knižnici.

- **vyučovacia hodina v školskej knižnici alebo vo verejnej knižnici, poprípade v inom type knižníc**

Vyučovacia hodina sa dá realizovať ako:

- **exkurzia**

Cieľom exkurzie by malo byť zoznámenie žiakov s poslaním školskej knižnice, jej funkciami a úlohami, knižničným a výpožičným poriadkom, knižničným fondom, knižnično-informačnými službami, online katalógom, databázami, prístupom na internet prostredníctvom školskej knižnice a podobne. Ďalším zámerom exkurzie by mala byť motivácia žiakov k ich ďalším návštevám školskej knižnice.

- **vyučovacia hodina, ktorá je zameraná na osvojenie si správnych stratégií na vyhľadávanie informácií v súvislosti s preberaným učivom daného predmetu**

Na príprave vyučovacej hodiny takéhoto druhu by mal spolupracovať učiteľ so školským knihovníkom. V časovom predstihu by si mali vymedziť rozsah preberanej látky, zvoliť metódy práce s informáciami, pripraviť úlohy pre žiakov, zhromaždiť názorné pomôcky a rozdeliť úlohy na vyučovacej hodine. Napríklad učiteľ by mal žiakom stručne vysvetliť zadanie danej vyučovacej hodiny a určiť konkrétne úlohy. Následne by mali žiaci pracovať samostatne alebo v skupinách na ich vyriešení. Potom by mali postupne oboznamovať ostatných spolužiakov so svojimi dosiahnutými výsledkami a informovať ich o zvolených postupoch. V prípade potreby by ich mal učiteľ alebo školský knihovník upozorniť na chybné výsledky alebo nesprávne postupy.

1 PROJEKTY METODICKÉHO CENTRÁ SLOVENSKEJ PEDAGOGICKEJ KNIŽNICE PRE ŠKOLSKE KNIŽNICE NA PODPORU ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI

1.1 Celoslovenský projekt *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc

V roku 2005 vyhlásila po prvýkrát Slovenská pedagogická knižnica **celoslovenský projekt *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc**. Samotný Medzinárodný deň školských knižníc (International School Library Day) vyhlásila Dr. Blanche Woolls, prezidentka Medzinárodnej asociácie školského knihovníctva, v roku 1999. Deň osláv stanovila na **štvrtý októbrový pondelok**.

Osobnú záštitu nad celoslovenským projektom preberá Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Cieľom celoslovenského projektu je **zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici, k čítaniu a poznávaniu nového**. Víťazi tohto projektu získavajú od Slovenskej pedagogickej knižnice knižné dary do svojich školských knižníc, a to podľa vlastného výberu.

Školské knižnice v rámci podujatí pripravujú najmä literárne a vedomostné kvízy, hudobno-dramatické pásma, čitateľské maratóny, prezentácie vlastnej tvorby žiakov, dramatizácie rozprávok, povestí a balád, leporelá z obrázkov najobľúbenejších kníh, literárne relácie do školských rozhlasov alebo čítanie rozprávok v obecných rozhlasoch, rozprávkové karnevaly, živé komiksy na zábavné texty, exkurzie do tlačiarní a rôznych typov knižníc, besedy so spisovateľmi, deň otvorených dverí vo svojich školských knižniciach, na ktorý pozývajú rodičov a starých rodičov svojich žiakov, ako aj ďalších členov miestnych komunít. Doplnkom väčšiny podujatí sú výstavky a burzy kníh. Školskí knihovníci na propagáciu podujatia využívajú nástenky, školské časopisy, pozvánky, webové stránky škôl a obcí, poprípade obecný rozhlas. Na svoje podujatia pozývajú aj zástupcov regionálnych printových a elektronických médií alebo zástupcov printových a elektronických médií s celoslovenskou pôsobnosťou s cieľom oboznámiť širokú verejnosť s oslavou školských knižníc.

Téma celoslovenského projektu sa každoročne mení. Doteraz boli vyhlásené tieto témy *Objavovanie dobrodružstva* (2005); *Čítanie. Poznávanie. Konanie* (2006); *Vzdelávanie podporované školskou knižnicou* (2007); *Čitateľská gramotnosť a vzdelávanie vo vašej školskej knižnici* (2008); *Školské knižnice: Veľký obraz – divadelné stvárnenie najzaujímavejšieho príbehu* (2009); *Rozmanitosť, náročnosť, pružnosť: Školské knižnice majú všetko – zorganizovanie najzaujímavejšieho vyučovacieho dňa* (2010); *Školské knižnice pripravujú žiakov na život* (2011); *Školské knižnice: Kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti* (2012); *Školské knižnice: Brána do života* (2013); *Školské knižnice: Sila prostredníctvom spoločenstva – kolegialita, rozmanitosť, vízia* (2014); *Žiaci v školskej*

knižnici – v centre vzdelávania (2015); Vzájomné učenie sa žiakov v dvojiciach alebo v malých skupinách (2016); Deň Milana Rastislava Štefánika – zapojenie žiakov, učiteľov, rodičov a komunity (2017); Skutočné knižnice – skutočné vzdelávanie: 100 rokov od vzniku Česko-Slovenska (2018); Inšpirujúci žiaci, tvorivá myseľ: 145. výročie narodenia Jozefa Gregora Tajovského (2019); Radosť ukrytá v podpore čítania a vzdelávania školskou knižnicou (2020).

Tému celoslovenského projektu spolu s jej propozíciami vyhlasuje Slovenská pedagogická knižnica vždy začiatkom septembra daného kalendárneho roka. Zverejňuje ju na svojom webovom sídle (www.spgk.sk), na webovom sídle Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (www.minedu.sk), na informačnom portáli InfoLib (www.infolib.sk) a v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom, vyššími územnými celkami a odborními školstva okresných úradov v sídle krajov ju propaguje medzi základnými školami a strednými školami, ktoré majú zriadené školské knižnice v súlade s platnou legislatívou.

Od roku 2007 prvé tri ocenené školské knižnice majú možnosť každoročne prezentovať činnosť svojich školských knižníc i samotné podujatia na medzinárodnej konferencii **Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl**, ktorá prebieha v mesiaci máj.

Pre **17. ročník celoslovenského projektu Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice** bude v priebehu roku 2021 vyhlásená téma.

1.2 Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy*

Knihovna
Jiřího Mahena
v Brně

Pri príležitosti **Medzinárodného mesiaca školských knižníc**, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti 10. výročia Medzinárodného dňa školských knižníc, Slovenská národná knižnica v spolupráci s Národným pedagogickým múzeom a knižnicou J. A. Komenského v Prahe pripravili v roku 2009 prvý ročník česko-slovenského projektu ***Záložka do knihy spája školy***.

Od roku 2016 je novým partnerom česko-slovenského projektu **Knihovna Jiřího Mahena v Brně**.

Cieľom česko-slovenského projektu je v mesiaci október **nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh**, ktoré žiaci môžu vyrobiť ľubovoľnou technikou. Výmenu záložiek môžu školy rovnako využiť k nadviazaniu spolupráce, kontaktov, na poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry a života žiakov v Českej republike a v Slovenskej republike a zároveň aj ako prierezovú tému do Školského vzdelávacieho programu alebo ako súčasť školského projektu.

Prínosom česko-slovenského projektu je nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami, podpora záujmu o čítanie, vzájomne poznávanie českých a slovenských „knižných“ hrdinov prostredníctvom objavovania obľúbených kníh z českej a slovenskej literatúry a ich v motivácii prečítať si ich, podpora kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti a práce s informáciami žiakov, posilnenie ich etických hodnôt, zvýšenie návštevnosti školských knižníc, vytvorenie priestoru pre ďalšiu spoluprácu a prehĺbenie priateľských vzťahov medzi žiakmi i učiteľmi z partnerských škôl. Pridanou hodnotou projektu je aj rozšírenie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry a z geografie zapojenie žiakov s mentálnym postihnutím, žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh.

Výzvu o projekte začiatkom septembra daného kalendárneho roka zverejňuje Slovenská pedagogická knižnica na svojom webovom sídle (www.spgk.sk) a na informačnom portáli InfoLib (www.infolib.sk). V spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom, vyššími územnými celkami a odborními školstva okresných úradov v sídle krajov propaguje projekt medzi základnými školami a osemročnými gymnáziami.

Od roku 2013 sa každoročne mení téma česko-slovenského projektu. Doteraz boli vyhlásené tieto témy: *Namaľuj mi svojho obľúbeného literárneho hrdinu* (2013), *Moja obľúbená kniha* (2014), *Múdrosť ukrytá v knihách* (2015), *Čítam, čítaš, čítame* (2016), *Tajuplný svet knižných príbehov* (2017), *Rozprávky, bájky, povesti a príbehy nepoznajú hranice* (2018); *List za listom – bavi ma čítať* (2019); *Radosť z čítania ukrytá vo veršoch básní alebo v próze* (2020).

Pre 12. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* bude v priebehu roku 2021 vyhlásená téma.

1.3 Celoslovenský projekt *Záložka do knihy spája slovenské školy*

{ SLOVENSKÁ
PEDAGOGICKÁ
KNIŽNICA

Pri príležitosti **Medzinárodného mesiaca školských knižníc**, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti 10. výročia Medzinárodného dňa školských knižníc, Slovenská pedagogická knižnica zorganizovala v roku 2012 po prvýkrát celoslovenský projekt *Záložka do knihy spája slovenské školy*.

Cieľom celoslovenského projektu je **nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh**, ktoré žiaci vyrobia ľubovoľnou technikou. Výmenu záložiek môžu školy využiť k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, kontaktov alebo poznávaniu života žiakov v rôznych kútoch Slovenska.

Prínosom celoslovenského projektu je nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami, vytvorenie ďalších možností spolupráce, podporenie kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti žiakov a ich práce s rôznymi informačnými zdrojmi. Rovnako aj pritiahnutie žiakov formou zábavy ku knihám, posilnenie ich dobrého vzťahu k čítaniu a ku školskej knižnici. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu je takisto oživenie

vyučovacieho procesu a rozšírenie vedomostí žiakov z geografie, zo slovenského jazyka a literatúry a spropagovanie samotnej školy.

Výzvu o projekte začiatkom septembra daného kalendárneho roka zverejňuje Slovenská pedagogická knižnica na svojom webovom sídle (www.spgk.sk) a na informačnom portáli InfoLib (www.infolib.sk). V spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom, vyššími územnými celkami a odbormi školstva okresných úradov v sídle krajov propaguje projekt medzi strednými školami.

Od roku 2014 sa každoročne mení téma uvedeného celoslovenského projektu. Doteraz boli vyhlásené tieto témy: *Moja škola, môj študijný odbor (2014)*, *Múdrosť ukrytá v knihách (2015)*, *Knihy rozprávajú príbehy (2016)*, *Literárne osobnosti môjho regiónu (2017)*, *Milan Rastislav Štefánik alebo iné významné osobnosti, ktoré spájajú Čechov a Slovákov (2018)*; *Osobnosti, ktoré sa zaslúžili o demokraciu (2019)*; *Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby (2020)*.

Pre **10. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** bude v priebehu roku 2021 vyhlásená téma.

1.4 Elektronická metodická báza podujatí Príklady dobrej praxe zo školských knižníc

Začiatkom roka 2017 bol na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice vytvorený nový register pod názvom **Príklady dobrej praxe zo školských knižníc**. Uvedený register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice na vyhlásenú tému v rámci celoslovenského projektu **Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc** (<http://www.spgk.sk>, záložka Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice). Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných podujatí. Metodická báza podujatí je priebežne doplňovaná metodickými listami podujatí, ktoré na princípe dobrovoľnosti vypracúvajú školské knižnice. V rámci nej sa zvlášť nachádzajú námety pre základné školy a zvlášť pre stredné školy. K 31. 12. 2020 bolo zverejnených 60 metodických listov.

1.5 Elektronická metodická báza podujatí Príklady akcií informačnej výchovy

Koncom mája v roku 2020 bol na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice vytvorený nový register pod názvom **Príklady akcií informačnej výchovy**. Uvedený register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Cieľom elektronickej metodickéj bázy podujatí je ponúknuť školským knihovníkom a učiteľom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných akcií. Metodická база akcií bude priebežne doplňovaná metodickými listami akcií, ktoré budú vypracované na princípe dobrovoľnosti. V súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave realizované v školskom roku 2017/2018 pod vedením prof. PhDr. Oľgy Zápotočnej, CSc.

1.6 Pomôcky pre doplňovanie knižničného fondu

Začiatkom apríla 2017 bol na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice vytvorený nový register pod názvom **Pomôcky pre doplňovanie knižničného fondu**. Uvedený register obsahuje **katalógy odporúčaného knižného fondu** pre základné školy a stredné školy. Uvedené katalógy boli vypracované podľa **Štátneho vzdelávacieho programu**.

Štátny pedagogický ústav vypracoval:

- Katalóg odporúčaného knižného fondu pre materské školy a 1. stupeň základnej školy,
- Katalóg odporúčaného knižného fondu pre 2. stupeň základnej školy,
- Katalóg odporúčaného knižného fondu pre stredné školy.

Štátny inštitút odborného vzdelávania vypracoval:

- Katalóg odporúčaného knižného fondu pre stredné školy a konzervatóriá.

Cieľom katalógov je čo najadresnejšie pomôcť školským knižniciam pri doplňovaní knižničného fondu.

2 NAJZNÁMEJŠIE PROJEKTY INÝCH SUBJEKTOV NA PODPORU ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI

- Čítajme si...

Čitateľský maratón organizuje Linka detskej istoty, n. o., v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc. Cieľom projektu je **vzbudiť v det'och záujem o čítanie a zároveň poukázať na význam literatúry pre detského čitateľa**. Deti po celom Slovensku čítajú spoločne vybranú knihu a to tak, že každý zapojený žiak prečíta jednu stranu. Simultánne čítanie vo viacerých mestách Slovenska prebieha v ten istý deň, v presnom určenom čase. V roku 2017 bude projekt prebiehať 31. mája.

Kontakt: www.ldi.sk, www.infolib.sk

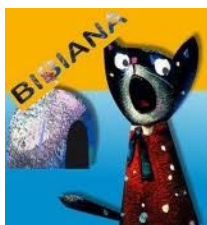
- Čítame s Osmijankom – pridaj sa aj ty!

Projekt je **zameraný na rozvoj čítania a na dvíhanie jazykovej kultúry u žiakov mladšieho školského veku**. Realizuje sa vo forme celoslovenskej čitateľskej súťaže, ktorá prebieha od začiatku novembra daného kalendárneho roka do konca apríla nasledujúceho roka. Súťaži sa prostredníctvom súťažného zošita, ktorý musí mať každý súťažiaci. Zošit obsahuje 8 literárnych hádaniek, ktoré hravou formou zoznamujú deti s hodnotnými dielami slovenskej a svetovej literatúry a zároveň motivujú a inšpirujú k vlastnej tvorivej aktivite. Súťaž organizuje nezisková organizácia Osmijanko.

Kontakt: www.osmijanko-ba.sk

- Dni detskej knihy

Organizátorom tohto projektu je BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti a Slovenská sekcia IBBY, ktoré každoročne pripravujú podujatie Dni detskej knihy. Toto podujatie organizujú vždy v inom regióne Slovenska. Inšpiráciou tohto podujatia je Medzinárodný deň detskej knihy, ktorý si medzinárodná verejnosť pripomína 2. apríla v deň narodenia rozprávkaru Hansa Christiana Andersena. Program tvoria **odborné**

semináre, besedy, propagácia čítania v malých obciach, obecných knižniciach a školských knižniciach. Súčasťou projektu sú vernisáže výstav najkrajších kníh Slovenska a najkrajších a najlepších detských kníh jari, leta, jesene a zimy.

Kontakt: www.bibiana.sk, www.infolib.sk

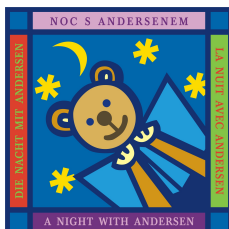
- **Les ukrytý v knihách**

Národné lesnícke centrum v spolupráci s partnermi Lesy Slovenskej republiky š. p. a Mondí SCP a. s. pripravujú od roku 2010 každoročne v mesiaci apríl celoslovenskú kampaň **Les ukrytý v knihe**. Poslaním tejto kampane je **poukázať na význam lesa a lesníctva pre spoločnosť a súčasne na potrebu ochrany životného prostredia cez zdanlivo obyčajnú papierovú knihu**. V období trvania kampane školské knižnice majú za úlohu pripraviť pre svojich čitateľov rôzne aktivity. Napríklad čítanie kníh s lesnou tematikou, stretnutie s lesníkmi, besedy, premietanie filmov, výstavy a ďalšie tvorivé činnosti na tému **les**.

Kontakt: www.lesnapedagogika.sk

- **Noc s Andersenom**

Medzinárodný projekt vznikol v Knižnici B. B. Buchlovana v Uherskom Hradišti v roku 2001, kde zorganizovali nočný program pre deti v knižnici. Klub detských knižníc, ktorý je najväčšou odbornou sekciou profesijného Zväzu knihovníkov a informačných pracovníkov Českej republiky, túto akciu začal podporovať a propagovať nielen v Českej republike, ale aj v iných krajinách. Na Slovensku túto akciu koordinuje Spolok slovenských knihovníkov. Okrem knižníc sa spí aj v školách, občianskych združeniach a inde. V rámci tohto projektu sa organizujú napríklad rôzne súťaže, besedy, diskotéky. Cieľom projektu je **prepojenie dobrodružstva a zážitkov z čítania**.

Kontakt: www.infolib.sk

Vypracovala: Mgr. Rozália Cenigová, ústredná metodička Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice (január 2011)

Ostatná aktualizácia a doplnenie metodického materiálu: január 2021